

Pravilnik o kvalitetu i drugim zahtevima za med, druge pčelinje proizvode, preparate na bazi meda i drugih pčelinjih proizvoda

(“Sl. list SCG”, br. 45/2003 i “Sl. glasnik RS”, br. 43/2013 – dr. pravilnik)

SADRŽAJ

1. I Opšte odredbe
2. II Med
3. III Drugi pčelinji proizvodi
4. IV Preparati na bazi meda i drugih pčelinjih proizvoda
5. V Prelazne i završne odredbe

I OPŠTE ODREDBE

Član 1
Ovim pravilnikom propisuju se kvalitet i drugi zahtevi za med, druge pčelinje proizvode, preparate na bazi meda i drugih pčelinjih proizvoda (u daljem tekstu: proizvodi), koji moraju biti ispunjeni u proizvodnji i prometu.
Odredbe ovog pravilnika odnose se i na individualne proizvođače.

Član 2
Za proizvode za koje ovim pravilnikom nisu propisani kvalitet i drugi zahtevi, važe zahtevi propisani ovim pravilnikom za grupu srodnih proizvoda.
Za proizvode iz stava 1 ovog člana proizvođač je dužan da pre početka proizvodnje donese proizvođačku specifikaciju.
Proizvođačka specifikacija mora da sadrži kratak opis tehnološkog postupka proizvodnje proizvoda, osnovne zahteve kvaliteta (zdravstvena ispravnost, senzorne, fizičke i hemijske karakteristike) i podatke iz deklaracije navedene u članu 3 ovog pravilnika.
O donetim proizvođačkim specifikacijama proizvođač vodi evidenciju, koja mora da sadrži sledeće podatke:

- 1) evidencijski broj specifikacije;
- 2) datum donošenja proizvođačke specifikacije;
- 3) datum početka proizvodnje prema proizvođačkoj specifikaciji;
- 4) datum izvršenog ispitivanja zahteva kvaliteta utvrđenih u proizvođačkoj specifikaciji.

Član 3
Ako za pojedine proizvode ovim pravilnikom nije drukčije propisano, proizvodi koje proizvođač stavlja u promet u originalnom pakovanju moraju na omotu, pakovanju, sudu ili nalepnici imati deklaraciju koja sadrži sledeće podatke:

1) naziv proizvoda i njegovo trgovačko ime ako ga proizvod ima;
2) naziv i sedište, odnosno adresu proizvođača ili uvoznika;
3) datum proizvodnje i rok trajanja, odnosno podatak “upotrebljiv do” (za proizvode sa rokom trajanja do tri meseca upisuje se dan i mesec, a za proizvode sa rokom trajanja preko tri meseca – mesec i godina);
4) neto količinu (masa, zapremina) proizvoda;
5) za med – oznaku prema poreklu medonosne biljke, odnosno drugih medonosnih delova biljaka (npr. “cvetni med” ili “lipov med”) i oznaku prema načinu dobijanja (npr. “vrcani” ili “med u saću” i sl.);
6) spisak sastojaka proizvoda koji uključuju sve sastojke proizvoda po opadajućem redosledu njihovih masa upotrebljenih pri proizvodnji. Spisku sastojaka treba da prethodi reč “sastojci”. Arome koje se dodaju proizvodima označavaju se u spisku sastojaka u skladu sa Pravilnikom o kvalitetu i drugim zahtevima za arome za prehrambene proizvode. Količina sastojaka upotrebljena pri proizvodnji ili pripremi proizvoda mora se označiti u deklaraciji tog proizvoda (izuzimajući arome) kad se naziv sastojka pojavljuje u nazivu proizvoda ili kad je sastojak naglašen u deklaraciji rečima, slikom ili grafikom. Oznaka količine sastojka mora se pojaviti u nazivu proizvoda ili neposredno uz naziv proizvoda ili u spisku sastojaka pored sastojka o kome je reč;
7) uslove čuvanja i skladištenja proizvoda;
8) uputstvo o načinu upotrebe, ako bez njega nije moguća pravilna upotreba proizvoda. Podaci navedeni u stavu 1 tač. 1, 3 i 4 ovog člana, moraju biti istaknuti u istom vidnom polju. Deklaracija mora biti lako uočljiva, jasna, čitka i neizbrisiva.

Član 4
Deklaracija ne sme da sadrži oznake (nazive, slike, crteže i sl.) koje bi mogle potrošača dovesti u zabludu u pogledu porekla i kvaliteta proizvoda.

Član 5
Ako proizvode ne pakuje proizvođač, deklaracija mora da sadrži pored podataka iz člana 3 ovog pravilnika i naziv i sedište pravnog lica ili preduzetnika, ili ime i adresu fizičkog lica koje je proizvod upakovalo, kao i datum pakovanja. Deklaracija za proizvod koji je uvezen, pored podataka iz člana 3 ovog pravilnika, mora da sadrži naziv zemlje porekla i naziv i sedište uvoznika.

Član 6
Proizvodi se stavljaju u promet samo u originalnom pakovanju.

Član 7
Ako neto količina (masa, ili zapremina proizvoda) u originalnom pakovanju ne prelazi 50 g, deklaracija mora da sadrži:
1) naziv proizvoda, naziv i sedište proizvođača, odnosno preduzetnika ili ime i adresu fizičkog lica koje je proizvod pakovalo;
2) neto masu proizvoda;
3) datum proizvodnje i rok trajanja proizvoda, odnosno podatak “upotrebljiv do”, ako ovim pravilnikom nije drukčije propisano. Pod originalnim pakovanjem podrazumeva se pojedinačno pakovanje u ambalaži kojom se obezbeđuje originalnost i kvalitet proizvoda do momenta otvaranja u roku upotrebe.

Član 8
Brisan

Član 9
Nije dozvoljeno bojenje, zaslađivanje i aromatizovanje proizvoda sintetičkim sredstvima, konzervisanje proizvoda hemijskim sredstvima i zračenje jonizujućim zracima, kao i dodavanje proizvodima drugih hemijskih sredstava.

Član 10
Proizvodi se moraju čuvati, odnosno skladištiti na način kojim se obezbeđuje čuvanje kvaliteta do momenta otvaranja u roku upotrebe.

II MED

Član 11
Med, u smislu ovog pravilnika, jeste sladak, gust, kristalisan, viskozan proizvod koji medonosne pčele proizvode iz nektara cvetova medonosnih biljaka ili iz sekreta sa živih delova biljaka (četinara i lišćara) koji pčele sakupljaju, dodaju mu sopstvene specifične materije, transformišu i odlažu u ćelije saća da sazri. Med sadrži različite vrste šećera, a prvenstveno glukozu i fruktozu. Osim fruktoze i glukoze, on sadrži proteine, aminokiseline, enzime, organske kiseline, mineralne materije, polen i druge materije, a može sadržavati saharozu, maltozu i druge polisaharide (uključujući i dekstrine). Boja meda može varirati od vrlo svetlih do tamnih nijansi. Med može biti tečne ili kašaste konzistencije, delimično ili potpuno iskristalisan.

Član 12
Med se, prema poreklu medonosnih biljaka ili drugih medonosnih delova biljaka, stavlja u promet kao:
1) sortni (monoflorni) med (na primer: lipov, bagremov, suncokretov, žalfijin);
2) cvetni (poliflorni) med;
3) medljikovac (šumski med).

Član 13
Prema načinu dobijanja med se stavlja u promet kao:
1) med u saću, ako nije bilo zaleženo i koje je zatvoreno u najmanje 9/10 ćelija;
2) med sa komadima saća, ako nije bilo zaleženo i koje je zatvoreno u najmanje 4/5 ćelija. Maseni odnos meda i meda u saću mora biti najmanje 1 prema 4;
3) vrcani med, ako je dobijen centrifugiranjem po pravilu iz nezaleženog saća;
4) muljani med, ako je dobijen hladnim gnječenjem saća;
5) topljeni med, ako je dobijen zagrevanjem drobljenog saća do 50oC.

Član 14
Sortni med (monoflorni med) jeste proizvod koji medonosne pčele proizvode od nektara cvetova medonosnih biljaka određene vrste. Med sa nazivom određene vrste medonosne biljke mora imati ukus i miris svojstven toj biljci, s tim da dominira broj čestica polena određene vrste biljke, na primer bagrem, lipa, suncokret, lucerka, žalfija, pitomi kesten i vrijes.

Član 15

Učešće polenovih zrnaca kod sortnog (monoflornog) meda u nerastvorljivom delu iznosi najmanje za:

1)	bagrem	(Robinia	pseudoacacia)	20%
2)	lipu	(Tilia	sp.)	25%
3)	suncokret	(Helianthus	annuus)	40%
4)	lucerku	(Medicago	sativa)	30%
5)	žalfiju	(Salvia,	officinalis)	20%
6)	pitomi kesten	(Castanea	sativa Mill)	85%
7)	vrijes	(Calluna	vulgaris Hull)	20%

8) ostale biljne vrste 45%.

Član 16

Cvetni (poliflorni) med jeste proizvod koji medonosne pčele proizvode od nektara medonosnih cvetova različitih vrsta biljaka.

Član 17

Medljikovac jeste proizvod koji medonosne pčele proizvode od medonosnih sastojaka sa živih delova biljaka (četinara i lišćara).

Medljikovac se od cvetnog meda razlikuje metodom električne provodljivosti, koja mora biti veća od 1,00 mS/cm (mili Simensa po centimetru).

Medljikovac se može staviti u promet kao sortni med ako ima ukus i miris svojstven označenoj biljnoj vrsti.

Član 18

Med koji se stavlja u promet mora da ispunjava sledeće zahteve:

1) da sadrži najmanje 65% redukujućih šećera, osim za medljikovac, koji mora da sadrži najmanje 60% redukujućih šećera;

2) da ne sadrži više od 5% saharoze, izuzev bagremovog, vrijeskovog i medljikovca koji mogu imati i do 10%;

3) da ne sadrži više od 20% vode, osim meda od vresa i meda od deteline koji ne mogu da sadrže više od 23% vode;

4) da ne sadrži više od 0,5% mineralnih materija, osim mešanog cvetnog meda koji može da sadrži najviše 1% mineralnih materija i medljikovac koji može da sadrži najviše 1,2% mineralnih materija;

5) da ukupna kiselost ne bude veća od 40 m mol mravlje kiseline na 1000 g;

6) da ne sadrži više od 0,1% materija nerastvorljivih u vodi, osim muljanog i topljenog meda, koji mogu da sadrže tih materija do 0,5%;

7) da aktivnost očitane dijastaze posle mešanja nije niža od 8. Ako je niža od 8, onda sadržaj hidroksimetilfurfurola (HMF) ne sme biti veći od 15 mg/kg, a da kod meda sa nižim prirodnim sadržajem enzima (npr. citrus med) aktivnost očitane dijastaze nije niža od 3, a sadržaj HMF ne sme biti veći od 15 mg/kg;

8) da sadržaj hidroksimetilfurfurola (HMF) nije veći od 40 mg/kg;

9) da prilikom topljenja iskristalisani med nije zagrevan na temperaturi višoj od 50°C;

10) da je sazreo u košnici;

- 11) da ima ukus i miris (aromu) svojstvenu medu;
12) da nije započeo proces vrenja, da nije u stanju vrenja ili da je prevreo;
13) da nema strani ukus i miris (aromu);
14) da mu nije dodavan šećer (saharoza) ili drugi proizvodi koji su po konzistenciji i sastavu slični medu;
15) da nije dobijen hranjenjem pčela šećerom ili proizvodima šećera niti je pomešan sa medom dobijenim na taj način;
16) da ne potiče iz saća u kome je leglo;
17) da nije zagađen stranim organskim i mineralnim materijama, insektima ili njihovim delovima, leglom, izmetom, plesnima i dr.;
18) da nije bojen bilo kakvim bojama;
19) da nisu dodavana sredstva za konzervisanje i aromatizovanje;
20) da kiselost nije veštački smanjena.

Član 19

Med za preradu, u smislu ovog pravilnika, jeste proizvod medonosnih pčela koji ima osobine meda iz člana 10 ovog pravilnika i koji ispunjava uslove iz člana 18 tač. 1, 4, 5, 6, 10 i tač. 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18 i 19 ovog pravilnika. U proizvodima iz stava 1 ovog člana vrednost saharoze se može povećati samo za dve brojeane jedinice od vrednosti propisane za određenu vrstu meda (npr. ako je za med propisano 5% kao najveći sadržaj saharoze, za tu vrstu “meda za preradu” sadržaj saharoze može iznositi do 7%, a za med za koji je propisano 8% kao najveći sadržaj saharoze, za tu vrstu “meda za preradu” sadržaj saharoze može iznositi do 10%).

Sadržaj vode u proizvodu iz stava 1 ovog člana može iznositi do 25%.

Član 20

Za proizvode koji ne ispunjavaju uslove predviđene ovim pravilnikom (na primer medljikovac) nije dozvoljeno upotrebljavati naziv “med” ili sličan naziv koji navodi na to da se proizvod smatra medom.

Član 21

Med sa dodacima, u smislu ovog pravilnika, jeste mešavina meda sa prehrambenim proizvodima, kao što su: voće, proizvodi od voća i povrća, proizvodi od mleka, kakao-proizvodi, margarin, biljni dodaci i drugo. Med sa dodacima mora sadržati najmanje 60% meda u odnosu na gotov proizvod. Dodavanje drugih pčelinjih proizvoda medu ne smatra se obogaćivanjem sastava meda. Za proizvode iz ovog člana proizvođač je dužan da pre početka proizvodnje donese proizvođačku specifikaciju.

III DRUGI PČELINJI PROIZVODI

Član 22

Pod drugim pčelinjim proizvodima, u smislu ovog pravilnika, podrazumevaju se:

- 1) matični mleč;
- 2) polenov prah (plen);
- 3) propolis;

- 4) pčelinji vosak;
5) pčelinji otrov.

Član 23

Matični mleč je proizvod podždrelinih žlezda mladih pčela radilica.

Član 24

Matični mleč je mlečne boje, manje ili više guste konzistencije, karakterističkog ukusa i mirisa. U promet se stavlja matični mleč koji je vađen 68 do 72 časa posle presađivanja larvi, a ne sme biti poreklom iz zatvorenih matičnjaka ili mleč iz trutovskog legla.

Član 25

Matični mleč se može staviti u promet u izvornom obliku, stabilizovan ili liofilizovan.

Član 26

Posle vađenja matični mleč se mora čuvati u tamnim, hermetički zatvorenim staklenim sudovima, na temperaturi od -60C do -40C.

Rok trajanja proizvoda iz stava 1 ovog člana iznosi jednu godinu od datuma oduzimanja matičnog mleča od strane medonosnih pčela.

Ako je matični mleč stabilizovan ili liofilizovan rok trajanja iznosi do dve godine od datuma oduzimanja matičnog mleča od strane medonosnih pčela.

Član 27

Matični mleč u proizvodnji i prometu mora da ispunjava sledeće zahteve:

- 1) da ne sadrži više od 70% vode, odnosno 30% suve materije;
- 2) da sadrži najmanje 11% proteina.

Član 28

Polenov prah (polen) je proizvod koji pčele radilice sakupljaju u prirodi, dodajući mu specifičnu sopstvenu materiju, oblikuju u grudvice i smeštajući u ćelije saća.

Član 29

Prema načinu dobijanja, polenov prah (polen) deli se na:

- 1) polen sakupljen pomoću hvatača (hvatani polen);
- 2) polen dobijen vađenjem iz ćelija saća (vađeni polen).

Član 30

Polenov prah (polen) stavlja se u promet u izvornom i stabilizovanom obliku. Polen koji se stavlja u promet u izvornom obliku može biti u obliku prirodnih grudvica ili mleven.

Član 31

Polenov prah (polen) koji se stavlja u promet mora da ispunjava sledeće zahteve:

- 1) da sadrži najmanje 92% suve materije;
- 2) da prohladen sadrži najmanje 60% suve materije i može se koristiti samo za pripremu preparata na bazi polena;
- 3) da ima svojstven ukus;
- 4) da nije sušen na višoj temperaturi od 40oC;

- 5) da ne sadrži insekte ili delove insekata, legla, izmet, kao i skladišne štetočine;
6) da nije užegao.

Član 32

Polenov prah (polen) čuva se na temperaturi od 18oC umešan u med u tamnoj ambalaži, hermetički zatvoren i liofilizovan.

Rok trajanja svežeg polena je jedna godina, a umešanog u med – dve godine od datuma oduzimanja polena od strane medonosnih pčela do upotrebe.

Član 33

Propolis je proizvod koji nastaje mešavinom prirodnog pčelinjeg voska i smolastih materija koje pčele sakupljaju sa lisnih pupoljaka drvenastih biljaka.

Član 34

Propolis koji se stavlja u promet mora da ispunjava sledeće zahteve:

- 1) da sadrži najmanje 35% materija koje se ekstrahuju alkoholom;
- 2) da ne sadrži katran i jedinjenja slična ktranu, odnosno katranske smole;
- 3) da ne sadrži više od 5% mehaničkih nečistoća i ostatke pčela;
- 4) da ne sadrži više od 30% voska.

Član 35

Pčelinji vosak je proizvod voštanih žlezda pčela radilica koji služi za izradu saća. Pčelinji vosak je kompaktna smeša masti u ugljovodonika. Dobija se pretapanjem saća i voštanih poklopaca.

Član 36

Pčelinji vosak stavlja se u promet kao:

- 1) nepročišćeni pčelinji vosak;
- 2) pročišćeni pčelinji vosak (Cera flava);
- 3) beljeni pčelinji vosak (Cera alba);
- 4) satne osnove.

Član 37

Kvalitet pčelinjeg voska, uzimanje uzoraka i metode ispitivanja utvrđeni su sledećim jugoslovenskim standardima:

- 1) JUS E. E1.022:1984, Pčelinji vosak za industrijsku preradu – Svojstva kvaliteta;
- 2) JUS E. E1.030:1984, Pčelinji vosak za industrijsku preradu – Uzimanje uzoraka i metode ispitivanja.

Član 38

Pčelinji otrov je proizvod otrovne žlezde pčela radilica.

Član 39

Pčelinji otrov stavlja se u promet sušen u obliku belog praha.

Član 40

Rok trajanja pčelinjeg otrova je jedna godina od datuma oduzimanja pčelinjeg otrova od strane medonosnih pčela do upotrebe.

IV PREPARATI NA BAZI MEDA I DRUGIH PČELINJIH PROIZVODA

Član 41

Preparati na bazi meda i drugih pčelinjih proizvoda, u smislu ovog pravilnika, jesu mešavine meda sa drugim pčelinjim proizvodima (matičnim mlečom, cvetnim prahom ili propolisom) ili međusobne mešavine drugih pčelinjih proizvoda čiji je kvalitet regulisan odredbama ovog pravilnika. Za proizvode iz ovog člana proizvođač obavezno donosi proizvođačku specifikaciju.

V PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 42

Ambalaža originalnog pakovanja i etikete za pojedinačna pakovanja za med, druge pčelinje proizvode, preparate na bazi meda i drugih pčelinjih proizvoda koja je proizvedena pre dana stupanja na snagu ovog pravilnika može se koristiti šest meseci od dana stupanja na snagu ovog pravilnika.

Član 43

Danom stupanja na snagu ovog pravilnika prestaje da važi Pravilnik o kvalitetu meda i drugih pčelinjih proizvoda i metodama za kontrolu kvaliteta meda i drugih pčelinjih proizvoda ("Službeni list SFRJ", br. 4/85 i 7/92), osim odredaba koje se odnose na metode za kontrolu kvaliteta meda i drugih pčelinjih proizvoda.

Član 44

Ovaj pravilnik stupa na snagu tridesetog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu SCG".